

Lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin haasteet poliisityössä

MARIANNE MELA, SUVI NIPULI, JARMO HOUTSONEN, MARTTA OCTOBER

Tutkimuksessa tarkastellaan lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin haasteita poliisiorganisaatioissa Suomessa. Tutkimuksessa haastateltiin 19:ää hälytystehtävissä, rikostutkinnassa ja moniammatillisissa ryhmissä työskentelevää poliisia kahdella paikkakunnalla vuonna 2019. Haastatteluteemat olivat lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen, riskitietojen dokumentointi, tiedonkulku sekä käsitykset riskinarvioinnista. Tulokset osoittavat, että riskinarviointia leimaa organisaation tuen puute: riskinarviointi on osoitettu vain harvan poliisin tehtävänkuvaan, riskinarviointikoulutus on vähäistä eikä riskitietojen dokumentoinnille ole yhtenäistä käytäntöä. Riskinarviointi riippuu yksittäisten henkilöiden osaamisesta ja motivaatiosta. Kaikille lähisuhdeväkivallan uhreille ei tehdä riskinarviointia, vaan vain niille, joiden riskitaso on arvioitu jo etukäteen korkeaksi. Hälytystehtävillä keskittyminen fyysiseen väkivaltaan aiheuttaa sen, ettei muita lähisuhdeväkivallan muotoja, kuten henkistä väkivaltaa usein dokumentoida. Joillakin riskitekijöillä, kuten toistuvalla väkivallalla, saatetaan perustella puuttumattomuutta.

English abstract at the end of the article

Asiasanat: Lähisuhdesuhdeväkivalta — poliisitoiminta — riskinarviointi

Tutkimuksen rahoitus: Euroopan unioni, Horisontti 2020, nro 787054 (IMPRODOVA-hanke) ja Euroopan unioni, Horisontti 2021, nro 101074010 (IMPROVE-hanke). Artikkelissa esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat ainoastaan tämän tekstin laatijoiden näkemyksiä eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin tai Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirasto (EACEA) kantaa. Euroopan unioni ja EACEA eivät ole vastuussa niistä.

JOHDANTO

Lähisuhdeväkivalta on vakava ihmisoikeus- ja kansanterveysongelma Suomessa. Ilmiönä se on sukupuolittunut eli kohdistuu eri tavoin miehiin ja naisiin. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 viranomaisten tietoon tullessa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 12 300 uhria, mikä on 5,3 % edellisvuotista enemmän; pari- ja lähisuhdeväkivallan yli 18-vuotiasta uhreista 6 800 oli naisia, kun taas miesuhreja noin 2 500. (Suomen virallinen tilasto, 2023). Suurin osa lähisuhdeväkivallasta ei kuitenkaan tule viranomaisten tietoon. Tutkimusten mukaan vain noin 10 prosenttia sekä kaikesta väkivallasta (Danielsson & Näsi, 2019) että vakavasta lähisuhdeväkivallasta ilmoitetaan poliisille (FRA, 2014). Lähisuhdeväkivalta määritellään tapahtumiksi, joissa henkilö aiheuttaa tai voi aiheuttaa läheiselleen ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, ml. tällaisilla teoilla uhkaaminen, pakottaminen tai mielivaltainen vapaudenriisto (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 1354/2014). Parisuhdeväkivalta on lähisuhdeväkivaltaa, joka tapahtuu läheisessä parisuhteessa (THL, 2024a).

Poliisiin tulee kirjata perheen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa koskevat rikosepäilyt niin sanotulla perheväkivaltaluokituksella (vuodesta 2022 lähisuhdeväkivalta) tilastointia varten. Vuonna 2018 poliisilla oli Suomessa yli 25 000 perheväkivallaksi luokiteltua hälytystehtävää, mutta saman vuoden aikana kirjattiin vain noin 4700 rikosilmoitusta perheväkivallasta (PolStat, 2020). Vaikka kaikki perheväkivallaksi luokitellut tehtävät eivät sisällä perheväkivaltaa, tutkimustulokset viittaavat siihen, etteivät hälytyspartiot aina kirjaa perheväkivallasta rikosilmoitusta, vaikka tapahtumat täyttäisivätkin luokittelun määritelmän (Fagerlund ym., 2018). Tutkimukset vuosien varrelta osoittavat, että Suomessa väkivaltaan puuttumista leimaa tehottomuus (Husso ym., 2024; Niemi-Kiesiläinen, 2004; Sisäministeriö, 2014).

Lähisuhdeväkivallan tehokas torjuminen edellyttää eri toimijoiden toimenpiteiden yhteensovittamista siten, että ne tukevat toisiaan vieden prosessia joustavasti ja määrätietoisesti yhteisiin tavoitteisiin, joita ovat väkivallan lopettaminen, uhrin turvallisuuden parantaminen sekä uhrien, väkivallalle altistuneiden lasten ja tekijöiden saattaminen avun ja tuen piiriin (Piispa ym., 2022). Asiakkaan tilanteesta on oltava selkeä kokonaiskuva, jotta vaikuttava, täsmällinen ja oikea-aikainen ongelmiin puuttuminen on ylipäättään mahdollista (October & Laitinen, 2022).

Istanbulin sopimukseen (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta) liittyneille valtioille on asetettu useita lainsäädännöllisiä sekä toiminnallisia velvoitteita lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi sekä uhrin turvallisuuden vahvistamiseksi, joista yksi on lähisuhdeväkivallan riskinarviointi. Viranomaisilla on sopimuksen artiklan 51 nojalla velvollisuus tehdä lähisuhdeväkivaltatapauksissa riskinarviointia arvioidakseen väkivallan vakavuutta ja toistuvuutta sekä kuolemanvaaraa, hallitakseen riskejä sekä tarjotakseen uhrille turvallisuutta ja tukea yhteensovitettuin toimin. Lähisuhdeväkivallan moniammatillisen riskinarvioinnin avulla ammattilaiset voivat saada kokonaiskuvan asiakkaan tilanteesta sekä käsityksen muiden ammattilaisten toimintatavoista, tavoitteista ja tarpeista. Näin uhri voi saada apua mahdollisimman nopeasti ja hänelle voidaan laatia kattava turvallisuussuunnitelma. (THL, 2024b.)

Tässä artikkelissa tutkimme lähisuhdeväkivallan riskinarviointia poliisin hälytystehtävillä, rikostutkinnassa ja moniammatillisessa toiminnassa Suomessa. Tutkimuskysymyksemme ovat, miten riskitekijöitä tunnistetaan ja dokumentoidaan poliisissa, minkälaisia mahdollisia haasteita tähän liittyy ja mikä niitä voisi selittää.

Lähisuhdeväkivallan ja niiden riskitekijöiden tunnistaminen on riskinarvioinnin lähtökohta

Lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin lähtökohta on, että ammattilainen on tunnistanut asiakkaan elämässä väkivaltaisia olosuhteita, jolloin hän puuttuu väkivaltaan ja aloittaa riskitekijöiden kartoittamisen. Esimerkiksi parisuhdeväkivallan kohdalla tutkimusnäytöön perustuvia riskitekijöitä ovat aikaisempi väkivaltaisuus, stressaavat elämänmuutokset, taloudelliset vaikeudet, päihde- tai mielenterveysongelmat (Campbell ym., 2003; Robinson, 2006) sekä pakottava kontrolli (Myhill & Hohl, 2019). Väkivallan riskin ollessa koholla uhrin turvallisuutta parannetaan suunnitelmallisesti moniammatillisen yhteistyön avulla (Robinson, 2004).

Moniammatilliselle riskinarvioinnille on keskeistä, että ammattilaiset muodostavat tietojensa pohjalta ja uhrin suostumuksella yhteisen kokonaisvaltaisen käsityksen uhrin ja tämän lapsiin kohdistuvista väkivallan riskeistä, joita pyritään koordinoitusti hallitsemaan. Puutteellinen riskitekijöiden tunnistaminen ja dokumentointi voi johtaa siihen, ettei riskinarvioinnista vastaavalla ammattilaisella ole käytössään kaikkea tarvittavaa tietoa. Haasteet tunnistaa lähisuhdeväkivallan eri muotoja voivat johtaa siihen, että riskinarviointiin ohjautuu vain jo ennalta vakavaksi määriteltyjä tapauksia (Piispa ym., 2012) tai että vakavia tapauksia jää täysin riskinarvioinnin ulkopuolelle (Saxton ym., 2022). Myös uhrin halu vastata riskinarviointilomakkeen kysymyksiin vaikuttaa riskinarvioinnin luotettavuuteen (Irving & Liu, 2020). Riskinarviointi voi silti auttaa uhria saamaan realistisemmän käsityksen tilanteestaan ja väkivallan uusiutumisen uhasta (Campbell, 1995; Piispa ym., 2012).

Koska poliisi on usein ensimmäinen viranomainen, joka kohtaa lähisuhdeväkivallan, on sillä merkittävä rooli väkivaltaan puuttumisessa, osapuolten ohjaamisessa tuki- ja

hoitopalveluihin (Perez Trujillo & Ross, 2008) sekä lähisuhdeväkivallan riskitekijöiden havainnoimisessa (Saxton ym., 2022) ja riskinarvioinnissa (EIGE, 2019). Poliisin lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin haasteiksi on kuitenkin kansainvälisissä tutkimuksissa havaittu riskinarviointikoulutuksen vähyys (Humphreys ym., 2005), pakottavan kontrollin tunnistamisen vaikeus (Robinson ym., 2018), riskinarvioinnin suorittamatta jättäminen huolimatta velvoittavista standardeista (Saxton ym., 2022), riskinarviointityökalujen työläisyys (Davies & Barlow, 2024), niiden epäjohtomukainen käyttö (Robinson ym., 2016) sekä poliisin oman tietämyksen ja ymmärryksen vaikutus riskinarviointitilanteeseen (Grant & Rowe, 2011; Myhill ym., 2023).

Lähisuhdeväkivallan riskinarviointiin on olemassa menetelmiä, joista laajasti Suomessa on käytössä MARAK (moniammatillinen riskinarviointikokous), joka on kaksivaiheinen Iso-Britanniassa kehitetty toistuvan parisuhdeväkivallan riskinarviointimenetelmä. MARAK-kyselylomake sisältää tutkimukseen perustuvat 24 kysymystä, jotka kartoittavat parisuhdeväkivallan eri muotoja, väkivallan toistumisen riskiä ja osapuolten elämäntilanteita. Mikäli kyselylomakkeella saatu pistemäärä ylittää etukäteen määritellyn raja-arvon tai mikäli ammattilainen arvioi väkivallan uhan korkeaksi tai jatkuvaksi, asia viedään uhrin suostumuksella paikallisen MARAK-työryhmän käsiteltäväksi.

MARAK:in lisäksi Suomessa on valtakunnallisesti käytössä myös Ankkuritoiminta, jossa poliisin, sosiaalityöntekijän, sairaanhoitajan ja nuorisotyöntekijän yhteistyön ja varhaisen puuttumisen keinoin edistetään nuorten hyvinvointia sekä ennalta estetään rikoksia. Joillakin paikkakunnilla Ankkuritoiminnan avulla puututaan myös lähisuhdeväkivaltaan. (Sisäministeriö, 2022.) Suomessa on tutkittu MARAK-menetelmää (Piispa ym., 2012), mutta poliisin riskinarviointia ei ole aikaisemmin tutkittu. Tässä artikkelissa vastataan tähän

puutteeseen kuvaamalla lähisuhdesuhdeväkivallan riskinarviointia poliisin hälytystehtävillä, rikostutkinnassa ja moniammatillisessa toiminnassa Suomessa.

AINEISTO JA MENETELMÄ

Tutkimuksen haastatteluaineisto kerättiin kahdella paikkakunnalla vuoden 2019 aikana. Haastattelupaikkakunniksi valittiin yksi keskikokoinen kaupunki, jota ympäröi laaja maaseutumainen alue ja jossa oli käytössä MARAK-työryhmä (paikkakunta A), sekä yksi iso kaupunki, jossa MARAK-työryhmää ei ollut (paikkakunta B). Tutkimuslupien saamisen jälkeen haastatteluista sovittiin paikkakuntien lähisuhdeväkivallan palveluverkoston toimijoiden ja poliisilaitosten kanssa, jotka välittivät tietoa haastattelukutsuista. Tutkija ja haastateltava sopivat keskenään haastattelujärjestelystä.

19 poliisia ilmoittautui haastatteluun. Haastateltavista 9 oli naisia ja 10 miehiä. Haastateltavista 10 toimi esihenkilötehtävissä, joista kuuden työhön kuului myös asiakkaiden kohtaaminen. Haastateltavat edustivat hälytys- tai valvontatoimintoa (n=9) (myöhemmin: kenttäpoliisit), moniammatillista ryhmää (n=2) tai rikostutkintaa (n=8). Suurimmalla osalla haastateltavista oli työkokemusta nykyisestä ammatistaan yli 10 vuotta, ja vain yhdellä alle kaksi vuotta.

Haastateltaville lähetettiin sähköpostitse tutkimushankkeen taustatiedot ja haastattelu-teemat. He antoivat kirjallisen suostumuksen osallistua haastatteluun tietoisina mahdollisuudesta keskeyttää tai vetäytyä tutkimuksesta ilman seuraamuksia. Haastattelut olivat puolistrukturoituja yksilöhaastatteluja, jotka nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastattelija, entinen poliisi, tunsu osan haastateltavista, mikä saattoi vaikuttaa keskustelun avoimuuteen ja vastauksiin. Tutkimustilanteessa haastattelijan ja haastateltavan samaan ”sisäpiiriin” kuulumisella voi olla sekä positiivisia että

negatiivisia vaikutuksia. Tuttuuden tuoma luottamus voi edistää avoimuutta ja syvällisyyttä keskustelussa, mutta se voi myös aiheuttaa paitsi vinoumia vastauksiin ja niiden tulkintaan, myös eettisiä ongelmia, mikäli haastateltava kokee painetta vastata tietyllä tavalla. (Juvonen, 2017.) Nämä riskit tiedostaen haastattelija pyysi kertomaan asioista yksityiskohtaisesti kuten ulkopuoliselle henkilölle. Vinoumia minimoitiin huolellisella suunnittelulla, käyttämällä tutkimusryhmässä laadittua kysymyspatteristoa sekä painottamalla haastattelun vapaaehtoisuutta ja luottamuksellisuutta.

Haastatteluun käytetty keskimääräinen aika oli kaksi tuntia. Lyhin haastattelu kesti puoli tuntia ja pisin kolme ja puoli tuntia. Haastattelurungon teemat olivat lähisuhdeväkivallan määrittely ja ilmenemismuodot, lähisuhdeväkivaltaan liittyvät tavoitteet ja prioriteetit, yhteistyö, saatu lähisuhdeväkivaltakoulutus, käytössä olevat ohjeistukset, lähisuhdeväkivallan riskinarviointi, riskinarviointityökalujen käyttö. Teemat nousivat projektin tavoitteista ja aiempien tutkimusten havainnoista, kuten poliisin vaikeudesta tunnistaa lähisuhdeväkivallan erilaisia muotoja ja vakavuutta.

Haastatteluaineiston kerännyt tutkija litteroi ja anonymisoi tekstit sekä värikoodasi aineiston haastattelu-teemojen mukaisesti. Tutkimuksen kohteena olleiden poliisilaitosten haastatteluaineistoja tarkasteltiin rinnakkain (paikkakunnat A ja B), sillä vaikka lainsäädäntö sekä valtakunnallinen poliisilaitosten ohjaus ja koulutus luovat laitosten rakenteisiin ja prosesseihin yhdenmukaisuutta, laitokset erosivat toisistaan kokonsa ja paikallisen toimintaympäristönsä erityispiirteiden seurauksena. Yksi näistä eroista oli MARAK-työryhmä, joka toimi vain toisella poliisilaitoksella. Tulosluvussa käytämme tästä poliisilaitoksesta ilmaisua ”Poliisilaitos A” ja toisesta poliisilaitoksesta, jossa MARAK-työryhmää ei ollut, ilmaisua ”Poliisilaitos B”.

Haastatteluaineiston syntyminen ja analyysi tapahtui liikkumalla yleisten teemojen ja erityisten ilmaisujen välillä. Aineisto kerättiin esittämällä tutkittaville yleisistä teemoista johdettuja kysymyksiä. Analyysi oli aineistolähtöinen. Aineistoa lähiluettiin useaan kertaan tehden havaintoja poliisien kuvailemista käytännöistä ja kokemuksista, jotka vaikuttivat suoraan tai osittain riskinarviointiin (esim. riskitekijöiden tunnistaminen). Tunnistimme yksilöllisistä haastatteluista konkreettisia lauseita, jotka ilmaisevat jotain tutkimuksen yleistä teemaa. Haastateltavien yksittäisiä lauseita nimettiin luokkiin. Luokkia vertailtiin ja samaa yleisempää ajatusta ilmaisevat luokat ja niiden alla olevat lauseet yhdistettiin ylempiin luokkiin. Lopuksi luokat voitiin abstrahoida takaisin tutkimuksen yleisiin teemoihin ja vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Analyysin tuloksena muodostettiin kolme teemaa: (1) vaihtelevat puuttumiskynnykset lähisuhdeväkivaltaan, (2) epäyhtenäiset väkivallan ja riskitietojen dokumentointikäytännöt sekä (3) epäselvät käsitykset riskitekijöistä ja riskinarvioinnista.

Puuttumiskynnysteema rakentui haastateltavien kuvauksista siitä, miten he määrittivät ja tunnistivat lähisuhdeväkivaltaa, miten he perustelivat puuttumista tai puuttumattomuutta, sekä millaisia käsityksiä haastateltavilla oli lain velvoitteista ja toimivaltuuksista. Dokumentointiteemaan sisältyivät kuvaukset väkivallan muotojen ja riskitietojen dokumentoinnista sekä tiedonsiirtotavoista. Kolmas teema, epäselvät käsitykset riskitekijöistä ja riskinarvioinnista, sisälsi kuvauksia siitä, mitä tunnistettiin lähisuhdeväkivallan riskitekijöiksi, mitä toimenpiteitä tunnistamisesta seurasi ja miten riskinarviointia tehtiin. Teemat olivat osin päällekkäisiä, koska esimerkiksi toistuvalla väkivaltaisuudella (riskitekijä) saatettiin perustella puuttumattomuutta, jolloin tietoa ei myöskään dokumentoitu.

Tutkimuksessa noudatettiin aktiivisessa toteutusvaiheessa voimassa olleita Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita (2012). Tutkimukselle myönnettiin tutkimuslupa Poliisihallituksesta sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta (THL). Lisäksi tutkimuksella oli THL:n tutkimuseettisen työryhmän puolto.

VAIHTELEVAT PUUTTUMISKYNNYKSET LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN

Tarkastelimme ensin, miten kenttäpoliisit, rikostutkijat ja moniammatillisissa ryhmissä työskentelevät ammattilaiset määrittivät lähisuhdeväkivallan, kuinka he perustelivat väkivaltaan puuttumista tai puuttumattomuutta ja minkälaisia käsityksiä haastateltavilla oli lain velvoitteista ja toimivaltuuksista.

Sekä poliisilaitoksella A että B kenttäpoliisit mielsivät lähisuhdeväkivallan pääsääntöisesti fyysiseksi ja henkiseksi väkivallaksi kuvaten ilmiötä eri rikosnimikkeiden kautta, kuten kiristyksenä ja vainoamisena. Seksuaaliväkivaltaa, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja samaa sukupuolta olevien parien lähisuhdeväkivaltaa ei mainittu, ellei niistä erikseen kysyty. Käytännössä haastattelut keskittyivät siten parisuhdeväkivaltaan mutta käytämme artikkelissa kautta linjan lähisuhdeväkivallan käsitettä, koska se oli haastatteluissa käytetty käsite. Yksi haastateltava liitti vanhuksiin kohdistuvan hoidon laiminlyönnin lähisuhdeväkivaltaan. Henkisen väkivallan seurauksia kuvattiin osuvasti:

”Jonkinlaista alistamista ja salailua ja tietysti toisen ihmisen hallintaa eri keinoin... Siinä on sitä henkistä väkivaltaa ja sitten tietysti sitä alistamista, että ihminen imetään kuiviin, koska se ei ymmärrä lähteä, eikä se saa yhtään ovea auki, kun kukaan ei jeesaa sitä.” (H202)

Hälytystehtävillä rikosnimikkeet ohjasivat tunnistamaan ja dokumentoimaan lähisuhddeväkivaltaa pistemäisesti. Usein aikapaineessa hoidettavien perheväkivaltatehtävien kannalta tärkeimmäksi selvitettäväksi asiaksi katsottiin rikoksen tunnusmerkistöjen täyttyminen, koska rikosepäily mahdollisti rikosilmoituksen kirjaamisen sekä harkinnan käyttää pakkokeinon mukaisia pakkokeinoja. Ilman rikosepäilyä esimerkiksi henkilön kiinnioton tai paikalta poistamisen mahdollisti vain poliisilaki (esim. henkilön suojaamiseksi tai rikoksilta ja häiriöiltä suojaamiseksi). Koska hälytystehtävällä etsittiin rikoksen tunnusmerkistöjä, huomio kiinnitettiin selkeästi kriminalisoituihin tekoihin kuten fyysiseen väkivaltaan tai rikottuun omaisuuteen.

Kenttäpoliisit kertoivat dokumentoivansa rikoksen tunnusmerkistöön liittyvät tiedot, mutta riskinarvioinnin kannalta muita tarvittavia tietoja ei systemaattisesti dokumentoitu. Jos esimerkiksi henkisen väkivallan tekoja ei pidetty rikoksina, ei tietoja välttämättä dokumentoitu. Kenttäpoliisit saattoivat välittää tiedot henkisestä väkivallasta sosiaalipäivystykseen, mutta tämä ei ollut yleinen toimintamalli. Henkiseen väkivaltaan puuttuminen poliisin roolissa koettiin ylipäätään vaikeaksi:

”Toki henkinen väkivalta on pitkäkestoista, ja musertavaa ja saattaa aiheuttaa paljonkin traumoja, mutta mihin me pystytään puuttumaan paikan päällä, on se fyysinen puoli. Ei oikein muu, ei pystytä puuttumaan.” (H213)

Kenttäpoliisit saattoivat jättää puuttumatta hälytystehtävillä lähisuhddeväkivaltatapauksiin, jotka vaikuttivat epäselviltä tai joissa ei ollut näyttöä fyysisestä väkivallasta. Tilanteet, joissa asiakkaan väitteet väkivallasta arvioitiin valheeksi, olivat haastateltavien kokemusten mukaan verrattain yleisiä ja aiheuttivat turhautumista sekä halun estää poliisin joutumista epäreiluksi koetun parisuhderiidan osapuoleksi.

”Mulle on jäänyt aika kyyninen kuva näiden tehtävien määrystä missä meillä itsellä ei ole näyttöä väkivallasta [...] huomattavan paljon on sellaisia, missä ei ole minkäänlaista näyttöä, tai sitten selkeästi nähdään, että poliisin soittoa paikalle käytetään riidan apuvälineenä.” (H213)

Toisaalta, vaikka perheväkivaltatehtävällä olisi ollut selkeästi kyse fyysisestä väkivallasta, kertoivat kenttäpoliisit kuitenkin vaihtelevista käytännöistä rikosilmoitusten kirjaamisen osalta. Lähisuhteessa tehdyt pahoinpitelyt ovat yleisen syytteen alaisia rikoksia, minkä vuoksi poliisin tulee kirjata rikosilmoitus lievästäkin lähisuhteesta tapahtuneesta pahoinpitelystä. Poliisilaitos A:ssa, jossa MARAK oli käytössä, kaksi kolmesta haastatellusta kenttäpoliisista kertoivat menettelevänsä näin. Poliisilaitos B:ssä osa haastatelluista kenttäpoliiseista kertoi käyttävänsä ajoittain harkintaa jättämällä kirjaamatta rikosilmoituksen fyysisistä väkivaltaa sisältävistä perheväkivaltatehtävistä. Tätä perusteltiin muun muassa pyrkimyksellä suojella rikostutkinnan resursseja jättämällä puuttumatta tapauksiin, joiden arvioitiin olevan mahdottomia selvittää esimerkiksi näytön puuttumisen vuoksi.

”Koska me ollaan kyllä keskusteltu paljon siitä, että tutkinnan tilanne on niin tiukka, että hölmöjähän me ollaan, jos me kuritetaan niitä lisää semmoisella jutuilla, missä ei ole yhtään mitään. Sellaista tietynlaista asevelisymptiaa.” (H214)

Myös Fagerlund ja kumppanit (2018) havaitsivat, että poliisilla on epätietoisuutta lähisuhteen määrittelyn ja lähisuhteessa tehdyn lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden osalta, minkä vuoksi väkivaltaan ei aina puututa asianmukaisesti. Poliisit voivat kokea tarvitsevansa epäillyn kiinniottoa koskevaan päätöksentekoon selkeät todisteet uhrin vammoista (Gover ym., 2011). Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä GREVIO (2019)

onkin huomauttanut, että mikäli huomio kiinnittyy vain yksittäisiin fyysisiin väkivaltatapahtumiin, muut lähisuhdeväkivallan muodot (esim. henkinen, seksuaalinen, taloudellinen tai digitaalinen) voivat jäädä tunnistamatta. Tietoa muista väkivallan muodoista tarvitaan myös riskinarvioinnissa (esim. Robinson, 2004).

Rikostutkinnassa ja moniammatillisissa ryhmissä lähisuhdeväkivaltaa tarkasteltiin kokonaisuutena. Sekä poliisilaitosten A että B rikostutkinnassa ja moniammatillisissa ryhmissä lähisuhdeväkivalta määriteltiin laajemmin kuin kenttäpoliisien keskuudessa, aina fyysisestä väkivallasta pakkoavioliittoihin ja kunniaan liittyvään väkivaltaan sekä henkiseen, seksuaaliseen, taloudelliseen (esim. pakottaminen pikavippien ottamiseen) ja kemialliseen väkivaltaan (esim. yli- tai allälääkittäminen). Lapsiin kohdistuvan väkivallan selvittäminen liittyi usean haastateltavan työnkuvaan. Määrittelyt olivat kokonaisuudessaan rikosoikeudellista määrittelyä laajempia, kuten moniammatillisissa ryhmässä työskentelevä poliisi kuvasi:

”Näemme tiimissä aika hyvin kokonaisuutena, että kaikki ne [muodot] liittyy asiaan. Toki mietimme rikosoikeudellista puolta, mutta tiimissä me ajatellaan enemmänkin sitä perheen dynamiikkaa kokonaisuutena [...] että mitä siihen liittyy, onko se kiristämistä, onko se taloudellisessa pinteessä pitämistä. Kaikki ne elementit on tulleet tuonne meille. Fyysinen väkivalta on helpoin tässä, mutta muun esiin tuominen on haastavampaa, kun moneen liittyy tunnepuoli. Rikosoikeudellisesti ei pidäkään aina ajatella, vaan nähdä se toinen puoli. Poliisina minun olisi helppo tyrmätä, että ei tässä rikos täyty, vaan pitää katsoa se toinen puoli, että ei tässä katsotakaan asiaa niiden lasien läpi. Se ei ole aina helppoa.” (H203)

Poliisilaitos A:n rikostutkinnan esihenkilö painotti kuitenkin, että esitutkinnan tehtävä

on rikosten selvittäminen ja rikoslain tunnusmerkistöjen etsiminen. Tällöin lainsäädännön epäselvyys esimerkiksi henkisen väkivallan osalta ohjasi priorisoimaan puuttumista vain fyysiseen väkivaltaan:

”No tuohan on vähän vaikea mun mielestä, toi henkinen väkivalta. Tiedän, mitä se on, mutta taipuuko tuo meidän lainsäädäntö ihan siihen, kun me haetaan niitä perinteisiä tunnusmerkistötekijöitä siinä kuulustelussa, kun mun mielestä pahoinpitelyn kohdalla ei lue vielä sitä, että sanoit ikävästi, aiheutti ahdistusta. Onko se jossain säädetty rangaistavaksi?” (H221)

Poliisilaitos B:n rikostutkinnan esihenkilö piti tärkeänä selvittää rikosnimikkeiden ohella kaikki väkivallan kokemukset kokonaisuutena, erityisesti silloin, kun kyse oli erityisen haavoittuvassa asemassa olevasta asiakkaasta:

”Sen kuulustelulla varatun ajan puitteissa asianomistaja kertoo, mitä siihen parisuhteeseen on liittynyt, mutta kuulustelussa ne tärkeimmät asiat on ne rikosnimikkeet, miksi poliisille on tultu. Mutta sanoisin, että tapauskohtaisesti sinne kirjataan ja keskustellaan kuulustelussa paljon muitakin siihen suhteeseen liittyviä asioita. Ja tämä korostuu erityisesti, kun ruvetaan puhumaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevista uhreista, niin kuin vaikka kunniaväkivallan uhreista, missä on tosi tärkeä, että tulee ilmi se kaikki muu mahdollinen, taloudellinen ja henkinen kaltoinkohtelu ja väkivalta.” (H219)

Epäyhtenäiset dokumentointikäytännöt

Poliisilaitos A:n kenttäpoliisit tunsivat moniammatillisen ryhmän henkilöitä sekä MARAK-poliisin, jolta olivat saaneet lähisuhdeväkivaltakoulutusta. Tuttuus pienensi kynnystä välittää tietoa huolestuttavista tapauksista esimerkiksi sähköpostilla tai suullisesti. Poliisilaitos B:n kenttäpoliiseilla ei ollut juurikaan tietoa moniammatillisen ryhmän

työstä. Työnjohtotehtävissä toimiva poliisi pohti, ettei poliisilaitoksen moniammatillinen Ankkuri-ryhmä ole tuttu kenttäpoliiseille:

”Se on aika lailla sääli, että meillä on moniammatillinen ryhmä ja tätä ja tuota, mutta se on vain se nimi. Väittäisin että se ei ole tuttua, ketkä ovat kentällä töissä.” (H207)

Yksi haastatelluista poliisilaitos B:n kenttäpoliiseista kuitenkin kertoi soittavansa tietyissä huolta aiheuttavissa tilanteissa väkivaltauttokinnan päivystykseen, ja toinen poliisi puolestaan kertoi välittävänsä tietoa ennalta estävään poliisitoimintaan:

”Pyrin aika matalalla kynnyksellä ottamaan yhteyttä, jos on jotain ennalta estävälle toiminnolle mahdollisesti edes liippaava asia. [...] Lähetän mailin missä on lyhyt kooste ja rikosilmoituksen numero ja liitteenä tiedoksi, että tehkää asialle jotain, jos haluatte. [...] En ole kuullut, että kukaan muu [ryhmästä] tekee [näin]. [...] Varsinkin jos on itse ollut paikalla ja on sillä hetkellä parhaat tiedot ja se saattaa heille kanavoitua myöhemmin, niin minkä takia en tiedottaisi etukäteen.” (H214)

Toiminta ei kuitenkaan ollut johdettua ja oli täysin poliisin oman aktiivisuuden varassa:

”Ei millään tavalla [johdettua]. Että... niin kuin moni muukin asia, joka toimii hyvin, yleensä se on yhden tai kahden ihmisen harteilla, ketkä tekee sitä vähän niin kuin omasta halusta.” (H214)

Lähisuhdeväkivallan osapuolille tarjottu moniammatillinen apu ei ollut tuttua poliisilaitos B:n kenttäpoliiseille. Poliisit olivat, että rikosilmoituksen kirjaamisesta seuraa vain sakkorangaistus, joka pahimmillaan tulee maksettavaksi uhrin tai perheen yhteisistä rahoista. Tällöin rikosilmoituksen kirjaamatta jättämisen lievissä tai epäselvissä väkivaltilanteissa ajateltiin olevan perheen parhaaksi. Eräs poliisi kuvasi myös tilannetta, jossa

perheenisä rikkoo kodin tavaroita pitäen ongelmallisena sitä, että uusien tavaroiden ostamisen lisäksi isä tai perhe joutuu maksamaan myös valtiolle sakosta.

”Ajatellaan joku isäntä riehuu kotona, menee hermo, on paineita töissä, on paineita ihan normaaliin perhearkeen, on liikaa töitä ja liian vähän aikaa kotona, kokee itse paineita siitä, purkaa ne paineet ja räjähtää himassa ihan täysin ja huutaa ja riehuu siellä, pistää kämpän paskaksi, hajottaa telkkarin ja tietokoneen, ja pudottaa ne raivopäissään siihen. Sitten me viedään se pois sieltä, joo, rauhoittumaan, mutta aletaan siitä kirjoittaa rikosilmoitusta jostain asiasta, vaikka että se olisi rouvan läppäri. Mitä siitä ajattelet. Kyllä se perhe joutuu ostamaan ihan ne kaikki tavarat itse ja pitäisi vielä valtiolle maksaa toinen mokoma siitä hintaa, kun se on ihan tarpeeksi iso rahanmeno niille ihmisille muutenkin. Tällaisissa sellainen tuplarangaistus tuntuu tyhmältä, kun se on itse aiheuttanut sen vahingon itselleen. Kun ne asiat on hoidettava kotiin, vaikka uusi keittiön pöytä, se on kuitenkin hommattava.” (H207)

Yllä oleva sitaatti kuvaa myös, että aggressiivisen käytöksen vahingollisuutta ja perheen avuntarvetta voi olla vaikea tunnistaa, jos teko on kohdistunut omaisuuteen, muttei ihmiseen. Kuitenkin poliisin kuvaamassa tilanteessa perheenisän aggressiivinen käytös voisi olla tieto, jota tarvittaisiin paitsi riskinarvioinnissa, myös tukipalveluihin ohjaamisessa.

Rikostutkinnassa ja moniammatillisissa ryhmissä riskitekijöitä tunnistettiin aktiivisemmin, mutta dokumentointikäytännöt vaihtelivat. Molempien poliisilaitosten rikostutkijoiden rutiineihin kuului osana esitutkintatoimenpiteitä selvittää henkilöihin liittyvä lähisuhdeväkivaltahistoria ja tehdä uhrille suojelutarpeen arviointi. Tietoja riskitekijöistä tallentui rikosilmoituksiin ja kuulustelulomakkeisiin. Rikostutkijat ohjasivat

uhrin tämän suostumuksella rikosuhripäivystykseen, väkivaltatyön palveluihin, MARAK-yhteyshenkilölle (Poliisilaitos A) tai Ankkuriryhmään (Poliisilaitos A ja B).

Poliisilaitos A:n moniammatillinen Ankkuriryhmä seuloi säännöllisesti hätäkeskusraporteista mahdolliset perheväkivaltatapaukset ja tarjosi tunnistetuille asiakkaille palveluohjausta. Näin pystyttiin puuttumaan lähisuhdeväkivaltatapauksiin, jotka olivat jääneet tunnistamatta hätäkeskuspuhelun tai hälytystehtävän yhteydessä. Ryhmä ohjasi asiakkaita näiden suostumuksella MARAK-yhdyshenkilölle, joka täytti asiakkaan kanssa MARAK-lomakkeen.

Poliisilaitos A:n MARAK-poliisi kyseli itse aktiivisesti rikostutkijoilta asiakkaita, jotka voisivat hyötyä MARAK:ista. Systemaattisen riskinarvioinnin kannalta tilanne oli työläs, koska varsinkin ennen MARAK-lomakkeen täyttämistä riskitietoja saattoi olla dokumentoituina rikosilmoituksiin, kuulustelulomakkeisiin tai sähköpostiviesteihin. Riskitiedoille ei ollut yhtenäistä paikkaa ja dokumentointipaikka poliisin tietojärjestelmissä, mikä vaikutti tiedon sirpaloitumiseen.

Epäselvät käsitykset riskitekijöistä ja riskinarvioinnista

Kun poliisipartiot kirjasivat rikosilmoituksen, dokumentoinnin kannalta keskeistä oli rikoksen teko-olosuhteet. Kotihälytystehtävillä riskitekijöitä ei etsitty, tunnistettu eikä dokumentoitu systemaattisesti. Kummassakaan poliisilaitoksessa (A ja B) ei ollut ohjeistusta kenttäpoliiseille, kuinka tunnistaa riskitekijöitä tai dokumentoida niitä, eikä yhtenäistä toimintamallia siihen, miten ja milloin huolta aiheuttavista havainnoista ilmoitetaan moniammatilliselle ryhmälle. Riskinarviointia ei ollut määritelty kenttäpoliisien tehtävänkuvaan. Haastattelukysymys riskinarvioinnista lähisuhdeväkivaltatehtävällä ymmärrettiin työturvallisuuden ylläpitona, käsillä olevan

uhan arvioimisena sekä sen arvioimisena, onko joku osapuolista poistettava paikalta väkivallan välittömän jatkumisen estämiseksi:

”Tietysti katsotaan ihan yksinkertaisesti, onko siellä aikaisemmin jouduttu käymään, ihan oman työturvallisuuden takia sitten.” (H217)

”Miellän, että tämä liittyisi harkintaan, että viedäänkö tekijä pois vai pitääkö uhrin haakeutua turvaan.” (H202)

Tietoa epäillyn aikaisemmasta väkivaltaisuudesta ja tiedon käyttämistä poliisin päätöksenteossa pidettiin lain kannalta ristiriitaisena. Kenttäpoliisit pohtivat, ettei tieto asiakkaan aikaisemmasta toiminnasta saisi vaikuttaa nyt käsillä olevan poliisitehtävän arvioimiseen ja että toimivaltuudet puuttua väkivaltaan syntyvät nykytilanteesta eivätkä historiatiedoista. Väkivaltatilanteisiin ei siten uskottu olevan lainmukaista puuttua ennakoivasti, vaikka aikaisempi väkivalta olisi ollut poliisin tiedossa ja vaikka uhri itse olisi pelännyt väkivaltatilanteen eskaloitumista. Tällöin tapaukselle ei tehty myöskään riskinarviointia, vaan uhria saatettiin kehottaa lähtemään väkivaltaisesta suhteesta. Riskinarvioinnin kannalta toimintatapa oli ongelmallinen, sillä nimenomaan tekijän aikaisemman väkivaltaisuuksien sekä erotilanteen on todettu olevan luotettavimpia indikaattoreita kohonneesta riskistä väkivallan uusiutumiselle (Almond ym., 2017; Campbell ym., 2003; Heckert & Gondolf, 2004; Hilton ym., 2008). Erityisesti erotilanne voi johtaa väkivallan raaistumiseen, väkivallan intensiteetin tihtymiseen sekä uusien väkivallan muotojen käyttämiseen (Brownridge, 2006; Fleury ym., 2000).

Ilman riskinarviointikoulutusta jääneet kenttäpoliisit saattoivat perustella puuttumattomuutta asiakkaan päihderiippuvuudella tai toistuvalla väkivallalla, jotka ovat tutkimustietoon perustuvia, kansainvälisesti käytössä olevia lähisuhdeväkivallan riskitekijöitä (Campbell ym., 2003; Robinson, 2006).

”Toki minä tarjoan joka toiselle perheelle, jotka on meidän vakioasiakkaita, että tästä on sanottu kymmenen kertaa, älä soita hätäkeskukseen enää tästä asiasta. Nyt on sinulla vastuu toimia itse. [...] Sitten on nämä, mitkä ei vain ymmärrä lähteä. Kymmenen kertaa on sanottu, että selät vastakkain ja eri suuntiin, mutta en koe, että niistä monikaan on kovin-kaan niin kuin alistetussa tilassa, se on vain se tuotos, jota tuotetaan poliisille, jotta saadaan joku tilanne päälle. Usein se on känniläisten örinää.” (H202)

Samanlaiseen perusteluun apulaisoikeuskansleri kiinnitti huomion vuonna 2019 päätöksessään (OKV/1325/1/201), jossa poliisipartion katsottiin menetelleen virheellisesti jättämällä rikosilmoituksen kirjaamatta toistuvasta väkivallasta ja päihdeongelmasta kärsivän pariskunnan pahoinpitelytapauksessa (AOK, 2019). Myös Fagerlundin ym. (2018) tutkimuksessa perheväkivaltatehtäviä hoitaneet poliisit perustelivat päätöstä olla kirjaamatta rikosilmoitusta lähisuhdeväkivallasta väkivallan toistuvuudella, osapuolten päihtyneisyydellä ja väkivallan molemminpuolisuudella. Lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin kannalta kuitenkin tekijän aikaisempi väkivaltaisuus ja osapuolten päihteidenkäyttö ovat vakavan lähisuhdeväkivallan riskiä nostavia tekijöitä, joilla olisi pikemminkin syytä perustella tehokkaampaa puuttumista väkivaltaan kuin puuttumattomuutta (Decker ym., 2004).

Riskinarvioinnin kannalta oli merkittävä havainto, että kenttäpoliisit kertoivat ajoittain aistivansa perheväkivaltatehtävällä pelon ilmapiirin. Tällaisten vaikeasti selitettävien, intuitiivisten huolentunteiden kasvaessa osa haastateltavista kertoi puhuttavansa osapuolia normaalia huolellisemmin. Havaintoja ei välttämättä kuitenkaan kirjattu ylös, vaan ne toimivat suunnannäyttäjänä käsillä olevan tilanteen ratkaisemisessa.

”Se näkyy sieltä, tavalla tai toisella se tulee sieltä läpi. Että ei ennenkään ole mitään tapahtunut. Ei nämä pysty, ei nämä tiedä. Sitten se vain tulee, pieninä asioina, mutta se kasautuu sieltä, että thum, se tulee sieltä perheen sisäisestä, niiden niistä energioista, se vaan tulee sieltä. Se on sellainen niin kuin, hirveän vaikea sitä on selittää, mutta ihan sama kun menet jollekin keikalle, niin jostain huutaa suoraa huutoa punaista, että vaara. Sitä ei osaa selittää, mistä se nousee.” (H207)

Rikostutkinnassa ja moniammatillisissa ryhmissä ei ollut käytössä yhtenäistä riskinarvioinnin toimintamallia. Osalle haastateltavia riskinarviointi oli silti melko vakiintunut työmenetelmä. Poliisilaitos A:n rikostutkijat ja moniammatillisessa ryhmässä työskentelevät saattoivat ilmoittaa arvioimansa korkean riskin tapaukset MARAK-yhteyshenkilölle. Poliisilaitos A:ssa riskinarviointi oli rikostutkinnassa henkilöitynyt yhteen MARAK-poliisiin, joka etsi aktiivisesti MARAK:iin soveltuvia tapauksia rikostutkijoilta. Kaikilla rikostutkijoilla ei ollut koulutusta riskinarviointiin, mutta he saattoivat pyytää asiakkaan suostumuksella kuulusteluun mukaan kuulustelutodistajaksi Ankkuriryhmän sairaanhoitajan, joka oli myös MARAK-ryhmän jäsen. Tällä tavoin sairaanhoitaja sai käsityksen tapauksen riskeistä jo kuulustelun yhteydessä ja pystyi jatkamaan asiakkaan kanssa toimimista sekä riskinarviointia kuulustelun jälkeen.

Poliisilaitos B:ssä, jossa ei ollut MARAK:ia, riskejä arvioivat vain ne rikostutkijat, jotka olivat saaneet kohdennetun väkivallan seurantatyökalun koulutuksen (ks. esim. Koskelainen, 2019) tai olivat muuten perehtyneet riskinarviointiin. Riskinarviointia ei tehty lähtökohtaisesti moniammatillisesti, mutta lähisuhdeväkivaltatutkijat olivat yhteydessä laitoksen moniammatilliseen Ankkuriryhmään tai uhkarikoksia tutkiviin rikostutkijoihin tapauskohtaisesti. Tapaukset, joiden uhkatasoa ei ennalta arvioitu korkeaksi tai joiden tutkinnasta vastasivat rikostutkijat, joilla ei

ollut riskinarviointiin koulutusta, saattoivat jäädä ilman riskinarviointia.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa tarkasteltiin lähisuhdeväkivallan riskinarviointia sekä riskitekijöiden tunnistamista ja dokumentointia poliisissa. Analyysin mukaan sekä lähisuhdeväkivallassa ilmiönä että siihen liittyvässä riskinarvioinnissa on vielä paljon haasteita. Vaikka haastatteluissa puhuttiin lähisuhdeväkivallasta, ymmärsivät haastateltavat sen pääsääntöisesti vain perheessä tapahtuvaksi aikuisten väliseksi väkivallaksi eli parisuhdeväkivallaksi. Tämän myötä tutkimuksessa raportoidut tulokset kuvaavatkin ennen kaikkea parisuhdeväkivallan riskinarviointia, joka osoittautui monin paikoin sirpaleiseksi ja epäyhtenäiseksi. Useilla poliiseilla ei ollut lähisuhdeväkivallan riskitekijöistä selkeää käsitystä. Riskitekijöiden ymmärtäminen edellyttää selkeää käsitystä lähisuhdeväkivallan erilaisista ilmenemismuodoista ja näiden vakavuudesta. Epäselvä ja epäyhtenäinen käsitys lähisuhdeväkivallasta ei näkynyt ainoastaan epäyhtenäisenä riskinarviointina, vaan myös vaihtelevina käytäntöinä väkivallan dokumentoinnissa ja väkivaltaan puuttumisessa.

Puuttumiskynnykseen vaikuttivat se, mitä pidettiin väkivaltana, miten väkivallan eri muotoja tunnistettiin, mitä pidettiin tarkoituksenmukaisena sekä epäselvät käsitykset lain velvoitteista ja toimivaltuuksista. Erityisesti kenttäpoliisien puuttumiskynnyksissä oli merkittäviä vaihteluita. Kenttäpoliisit keskittyivät perheväkivaltatehtävällä siihen, mitä asunnossa oli tapahtunut juuri ennen poliisipartion paikalle saapumista. Havainto tukee GREVIO:n (2019) huomautusta siitä, että poliisi tarkastelee perheväkivaltatehtävää usein pistemäisesti, hetkeä aikaisemmin tapahtuneena fyysisenä väkivaltana, jolloin tekijän harjoittamaa pitkäaikaista pakottavaa kontrollia ei tunnisteta yksittäisiä tapahtumia yhdistävänä väkivaltaisena toimintamallina

(Robinson ym., 2016). Ongelman taustalla voi olla pakottavan kontrollin täsmällisen kriminalisoinnin puute (Niemi & Kainulainen, 2017), lähisuhdeväkivaltakoulutuksen vähäinen määrä (Niklander ym., 2019) sekä kuten tässä tutkimuksessa havaittiin, vilpityn epätietoisuus siitä, saako tieto aikaisemmasta väkivaltaisuudesta vaikuttaa poliisin päätöksentekoon.

Hälytystehtävillä mahdollisuudet selvittää asiakkaiden taustoja ja kokemuksia olivat huomattavasti suppeammat kuin rikostutkinnaissa, jossa asiakkaan elämäntilannetta oli mahdollista kartoittaa laajemmin kuulustelujen yhteydessä sekä moniammatillisia yhteistyötä hyödyntämällä. Riskinarvioinnin tulisi kuitenkin käynnistyä jo heti ensimmäisessä kohtauksessa asiakkaan kanssa. Riskitekijöiden tunnistamista ja dokumentointia vaikeutti kenttäpoliisien epätietoisuus riskinarvioinnista ja riskitekijöistä sekä siitä, kuinka muihin kuin fyysistä väkivaltaa sisältäviin lähisuhdeväkivallan muotoihin voidaan puuttua. Tämä tukee aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta siitä, miten poliisin oma tietämys ja ymmärrys vaikuttaa riskinarviointitilanteeseen (Myhill ym., 2023). Epäselvät tilanteet, vammojen puuttuminen ja epätietoisuus tukipalveluista saattoivat johtaa siihen, että rikosilmoituksen kirjaamista pidettiin epätarkoituksenmukaisena tai perheen edun vastaisena. Joissakin tapauksissa kenttäpoliisit perustelivat puuttumattomuutta väkivallan toistuvuudella tai asiakkaiden päihdeongelmilla.

Riskinarvioinnille ei ollut käytössä ohjeistusta, strukturoitua työkalua tai dokumentointitapaa, vaan riskitekijöitä ja tapahtumia dokumentoitiin vaihtelevasti tiedon hajautuessa useisiin eri paikkoihin, kuten rikosilmoitukseen, kuulustelupöytäkirjaan tai sähköpostiviesteihin. Osassa tapauksia kenttäpoliisit puuttuivat tilanteeseen erityisen huolellisesti havaitessaan perheessä pelon ilmapiirin. Tällaisten intuitiivisten havaintojen dokumentointi olisi tärkeää riskinarvioinnin kannalta, mutta

tiedon välittäminen huolta aiheuttavista tapauksista ei ollut yleinen toimintamalli, vaan jäi yksittäisten poliisien oman aktiivisuuden varaan. Onkin mahdollista, että tilanteissa, jossa poliisit havaitsevat pelkoa tai pakottavaa kontrollia mutta ei fyysistä väkivaltaa, strukturoidusta riskinarviointityökalusta voisi olla hyötyä. Sen avulla lähisuhdeväkivallan kartoittaminen, pelon ja kontrollin sanoittaminen sekä tietojen kirjaaminen olisi järjestelmällisempää. Strukturoidun kyselylomakkeen avulla kerätty tieto olisi myös helpompi siirtää seuraavalle toimijalle, joka tässä tapauksessa on esitutkinnasta ja uhrin palveluohjauksesta vastaava rikostutkija.

Tutkimuksemme vahvisti aikaisemmissa tutkimuksissa havaittuja haasteita poliisin lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnissa, kuten riskinarviointikoulutuksen vähyyden (Humphreys ym., 2005) ja haasteet pakottavan kontrollin tunnistamisessa (Robinson ym. 2018), mutta kokonaisuuden tarkastelu toi esille, että poliisin lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnin sirpaleisuutta leimasi organisaation tuen puute. Vain harva poliisi oli saanut koulutusta riskinarviointiin, riskitekijöiden dokumentointiin ei ollut osoitettu selkeää paikkaa poliisin järjestelmissä, riskinarviointia ei ollut osoitettu yhdenkään kenttäpoliisin toimenkuvaan, ja riskinarviointi oli henkilösidonnaista ja tapauskohtaista. Koska aineistomme rajoittuu kahteen poliisilaitokseen, tulokset eivät edusta valtakunnallisesti poliisin lähisuhdeväkivallan riskinarviointikäytäntöjä. Haastattelut edustivat kuitenkin monipuolisesti poliisin tehtäväkenttää. Voidaankin olettaa, että vastaavanlainen kuva saataisiin myös muiden poliisilaitosten alueelta.

Tuloksemme osoittivat tiedonkulun katveen erityisesti hälytys- ja valvontatoiminnon (jossa tapahtuivat yleensä ensimmäiset asiakas kohtaamiset) sekä rikostutkinnan ja moniammatillisen toiminnon välillä, joissa työskenteli joitakin riskinarviointiin koulutuksen saaneita poliiseja. Parantamalla kenttäpoliisien ky-

kyä tunnistaa ja dokumentoida riskitekijöitä voitaisiin palveluohjauksesta vastaavalle rikostutkijalle tuottaa tietoa uhkan tasosta ja palveluiden tarpeesta jo ensipartion toimista lähtien. Mikäli kenttäpoliisit eivät tunnista eivätkä dokumentoi riskitekijöitä perheväkivaltatehtävällä järjestelmällisesti, rikostutkijat eivät saa monipuolisia lähtötietoja riskitasosta ja uhrin tuen tarpeesta. Puutteellinen riskitekijöiden tunnistaminen ja dokumentointi perheväkivaltatehtävällä voi johtaa siihen, että rikostutkija arvioi tapauksen rikosilmoituksen tietojen perusteella kiireettömäksi, vaikka tapaukseen saattaisi liittyä vakavan tai toistuvan väkivallan uhka. Uhri voi joutua odottamaan kuulusteluun pääsyä useita kuukausia, jona aikana hän voi joutua väkivallan tekijän painostuksen ja toistuvan väkivallan kohteeksi. Erityisesti, jos rikostutkija ei tapaa uhria henkilökohtaisesti, vaan hoitaa kuulustelun puhelimitse, olisi tärkeää, että uhrin kanssa kasvokkain työskennellyt ja rikosilmoituksen kirjannut hälytyspartio on välittänyt riskitiedot rikostutkijalle tarkasti ja johdonmukaisesti (Robinson, 2016).

Tutkimus osoittaa, että vaikka poliisi on Istanbulin sopimuksen mukaan velvollinen lähisuhdeväkivallan riskinarviointiin, velvoitteet eivät automaattisesti konkretisoidu käytännöiksi ilman institutionaalista tukea. Kansainvälisten sopimusten täytäntöönpano vaatii paitsi juridisia velvoitteita, myös vahvaa organisaatiotason sitoutumista ja resursien kohdentamista. Tämä havainnollistaa laajemmin ”implementation gap” -ilmiötä, eli kuinka poliittiset ja oikeudelliset velvoitteet eivät aina muutu operatiivisiksi käytännöiksi (esim. Buxton-Namisnyk & Gibson, 2024).

POHDINTA

Rikosilmoituksen kirjaaminen ja väkivallan kokonaisvaltainen dokumentointi ovat poliisin ensimmäisiä askelia riskinarvioinnin käynnistymiselle. Riskinarvioinnin näkökulmasta myös ei-kriminalisoitujen väkivallan

muotojen, kuten pakottavan kontrollin tunnistaminen on tärkeää. Nyt lähisuhdeväkivallan keskeisten muotojen ja niiden yhdessä muodostaman systematiikan puuttuminen rikoslain teonkuvauksista ohjaa poliisia keskittymään yksittäisiin fyysisen väkivallan tilanteisiin vaikeuttaen lähisuhdeväkivallan dynamiikan tunnistamista sekä kierteen katkaisemista. Lähisuhdeväkivallan riskinarviointia poliisissa tulisi kehittää systemaattisemmin. Tätä tukee myös aikaisempi kotimainen kirjallisuus parisuhdetapoista (Suonpää ym., 2023).

Poliisiammattikorkeakoulu on hyödyntänyt IMPRODOVA-hankkeen tutkimustuloksia koulutuksen kehittämisessä, ja Poliisihallitus on laatinut poliisityön tueksi riskinarvioinnin kenttämuistion ja rikostutkinnan pikamuistion. Kehitystyön kannalta jatkotutkimus koulutuksen vaikuttavuudesta sekä kenttämuistion ja pikamuistion jalkauttamisesta ja toimeenpanon seurannasta olisi tärkeää. Poliisitoiminnan kehittämiseksi tarvittaisiin selkeät standardit sille, mitä lähisuhdeväkivalta on, mitkä ovat sen muodot, milloin väkivalta on vakavaa, miten tapaukset dokumentoidaan yhtenäisesti, miten riskinarviointi tehdään yhtenäisesti ja yhtäläisin kriteerein, sekä millaiseen väkivaltaan puututaan ja miten. Ilman standardeja toiminnalla ei ole selkeää vertailukohtaa tai kriteereitä, joihin toiminnan onnistumista voitaisiin verrata.

Tulevaisuudessa on myös pohdittava rikoslainsäädännön täydentämistä henkisen väkivallan ja pakottavan kontrollin osalta, sillä tämän ja muidenkin tutkimusten perusteella epäselvä lainsäädäntö vaikeuttaa puuttumista henkiseen väkivaltaan ja siten lähisuhdeväkivaltaan kaikissa sen eri muodoissa (Tolvanen & Silvennoinen, 2023).

KIRJALLISUUS

- Almond, L., McManus, M., Brian, D., & Merrington, D.P. (2017). 'Exploration of the Risk Factors Contained Within the UK's Existing Domestic Abuse Risk Assessment Tool (DASH)', *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 9, 58–68. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1108/JACPR-01-2016-0211>
- AOK (2019). OKV/1325/1/2018. Apulaisoikeuskanslerin päätös 12.4.2019 kanteluun poliisin menettelystä parisuhdeväkivaltatilanteessa.
- Brownridge, D. A. (2006). Violence against women post-separation. *Aggression and Violent Behavior*, 11(5), 514–530. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.01.009>
- Buxton-Namisnyk, E., & Gibson, A. (2024). The contribution of domestic and family violence death reviews in Australia: From recommendations to reform? *Journal of Criminology*, 57(2), 161–186. <https://doi-org.polamk.idm.oclc.org/10.1177/26338076231223580>
- Campbell, J.C. (1995). Assessing dangerousness. Newbury Park: Sage
- Campbell, J.C., Webster, D., Koziol-McLain, J., Block, C., Campbell, D., Curry, M.A., Gary, F., Glass, N., McFarlane, J., Sachs, C., Sharps, P., Ulrich, Y., Wilt, S.A., Manganello, J., Xu, X., Schollenberger, J., Frye, V., & Laughon, K. (2003). Risk factors for femicide in abusive relationships: results from a multisite case control study. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1089–1097. <https://doi.org/10.2105/ajph.93.7.1089>
- Danielsson, P., & Näsi, M. (2019). Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 35/2019. <http://hdl.handle.net/10138/305388>
- Davies, P., & Barlow, C.F. (2024). Policing

- domestic abuse: the onus on first responders. *Policing and Society*, 34(7), 627–640. <https://doi.org/10.1080/10439463.2024.2328173>
- Decker, M.R., Martin, S.L., & Moracco, K.E. (2004). Homicide Risk Factors Among Pregnant Women Abused by Their Partners: Who Leaves the Perpetrator and Who Stays? *Violence Against Women*, 10(5): 498–513. <https://doi.org/10.1177/1077801204264353>
- European Institute for Gender Equality (EIGE) (2019). A guide to risk assessment and risk management of intimate partner violence against women for police. <https://eige.europa.eu/publications/guide-risk-assessment-and-risk-management-intimate-partner-violence-against-women-police> <https://doi.org/10.2839/50272>
- European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2014). Violence against women: An EU-wide survey—Main Results Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf
- Fagerlund, M., Kääriäinen, J., & Ellonen, N. (2018). Recording of Offences on Police Domestic Violence Call Outs. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 42(2), 119–137. <http://dx.doi.org/10.1080/01924036.2017.1364277>
- Fleury, R.E., Sullivan, C.M., & Bybee, D.I. (2000). When ending the relationship does not end the violence: Women's experiences of violence by former partners. *Violence Against Women*, 6(12), 1363–1383. <https://doi.org/10.1177/10778010022183695>
- Gover, A.R., Paul, D.P., & Dodge, M. (2011). Law enforcement officers' attitudes about domestic violence. *Violence Against Women* 17(5), 619–636. <https://doi.org/10.1177/1077801211407477>
- Grant, S., & Rowe, M. (2011). Running the risk: police officer discretion and family violence in New Zealand. *Policing and Society*, 21(1), 49–66. <https://doi.org/10.1080/10439463.2010.540662>
- Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) (2019). GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention): Finland. Euroopan neuvosto. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>
- Heckert, D.A., & Gondolf, E.W. (2004). 'Battered women's perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat re-assault', *Journal of Interpersonal Violence*, 19(7), 778–800. <https://doi.org/10.1177/0886260504265619>
- Hilton, N.Z., Harris, G.T., Rice, M.E., Houghton, R.E., & Eke, A.W. (2008). "An in-depth actuarial assessment for wife assault recidivism: the domestic violence risk appraisal guide", *Law and Human Behavior*, 32(2), 150–163. <https://doi.org/10.1007/s10979-007-9088-6>
- Humphreys, C., Thiara, R.K., Regan, L., Lovett, J., Kennedy, L., & Gibson, A. (2005). "Prevention not prediction. A preliminary evaluation of the metropolitan police domestic violence risk assessment model (SPECSS)", final report, Metropolitan University/Child and Women Abuse Studies Unit, University of Warwick/Centre for the Study of Safety and Wellbeing, London.
- Husso, M., Piippo, S., Houtsonen, J., Mela, M., Tihveräinen, S., Haapanen, J., Hakkarainen, L., & Knihtilä, A. (2024). Naisiin kohdistuvaan digitaaliseen väkivaltaan puuttumisen haasteet poliisin työssä, rikosprosessissa ja

- tukipalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:65. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-000-4>
- Irving, L., & Liu, B.C. (2020). Beaten Into Submissiveness? An Investigation Into the Protective Strategies Used by Survivors of Domestic Abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(1-2), 294–318. <https://doi.org/10.1177/0886260516682520>
- Juvonen, T. (2017). Sisäpiirihaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, Matti, Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino 2017, 396–408.
- Koskelainen, M. (2019). Kohdennetun väkivallan uhka-arvio: teoriat ja toimintakäytännöt poliisin ennalta estävässä työssä. Teoksessa Matti Vuorensyrjä (toim.), Siniset klassikot. Poliisi- ja kriminologian alan moderneja klassikkotutkimuksia 1. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 44. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.
- Myhill, A., & Hohl, K. (2019). The “Golden Thread”: Coercive Control and Risk Assessment for Domestic Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(21-22), 4477–4497. <https://doi.org/10.1177/0886260516675464>
- Myhill, A., Hohl, K., & Johnson, K. (2023). The ‘officer effect’ in risk assessment for domestic abuse: Findings from a mixed methods study in England and Wales. *European Journal of Criminology*, 20(3), 856–877. <https://doi-org.polamk.idm.oclc.org/10.1177/14773708231156331>
- Niemi, J., & Kainulainen, H. (2017). Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Teoksessa J. Niemi, H. Kainulainen, & P. Honkatukia (toim.), Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma (138–155). Vastapaino.
- Niemi-Kiesiläinen, J. (2004). Rikosprosessi ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: WSOY
- Niklander, E., Notko, M., Husso, M., Peltonen, J., Fagerlund, M., Mela, M., & Houtsonen, J. (2019). Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa: EPRAS-hankkeen arviointi. Raportti/THL 13/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-369-4>
- October, M., & Laitinen, H.-L. (2022). Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. Ohjaus 10/2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-878-1>
- Perez Trujillo, M., & Ross, S. (2008). Police response to domestic violence: Making decisions about risk and risk management. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(4), 454–473. <https://doi-org.polamk.idm.oclc.org/10.1177/0886260507312943>
- Piispa, M., Beuker, A., Brandt, J., Kohvakka, S., Lind, H., & October, M. (2022). Laatukriteerit väkivallan ehkäisy- ja katkaisuohjelmille. Oikeusministeriön julkaisuja 2022:36. Mietintöjä ja lausuntoja. ISSN 2490-1172. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164368/OM_2022_36_ML.pdf
- Piispa, M., Tuominen, M., & Ewalds, H. (2012). MARAK, kokemuksia parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin menetelmän kokeilusta Suomessa. Raportteja 10/2012. Helsinki: THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-601-4>
- Poliisin tulostietojärjestelmä (Polstat) (2020). Perheväkivaltatehtävät. Henkilökohtainen tiedonanto, Vesa Leppänen, 21.1.2020.
- Robinson, A.L. (2004). Domestic Violence MARACs for very high-risk victims in

- Cardiff, Wales: A process and outcome evaluation. School of Social Sciences. Cardiff University.
- Robinson, A.L. (2006). Reducing Repeat Victimization Among High-Risk Victims of Domestic Violence: The Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. *Violence Against Women*, 12(8), 761–788. <https://doi.org/10.1177/1077801206291477>
- Robinson, A.L., Myhill, A., Roberts, J., & Tilley, N. (2016). Risk-Led Policing of Domestic Abuse and the DASH Risk Model. College of Policing.
- Robinson, A.L., Myhill, A., & Wire, J. (2018). Practitioner (mis)understandings of coercive control in England and Wales. *Criminology & Criminal Justice*, 18(1), 29–49. <https://doi.org/10.1177/1748895817728381>
- Saxton, M.D., Jaffe, P. G., & Olszowy, L. (2022). The Police Role in Domestic Homicide Prevention: Lessons From a Domestic Violence Death Review Committee. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(3-4), NP1886-NP1907. <https://doi-org.polamk.idm.oclc.org/10.1177/0886260520933030>
- Sisäministeriö (2014). Perhe- ja lapsisurmien ehkäisy ja estäminen ja viranomaisten välinen tiedonvaihto. Työryhmän selvitys. Sisäministeriön julkaisu 1/2014. Sisäinen turvallisuus. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-491-898-5>
- Sisäministeriö (2022). Ankkuritoiminnan käsikirja. Sisäministeriön julkaisu 2022:40. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-586-0>
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 2023. ISSN=2342-9151. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 22.8.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/cln32gnj49hev0cutpmcsm4ko>
- Suonpää, K., Koskela, T., Sutela, M. P., Törölä, N. M. J., & Aaltonen, M. (2023). *Naisiin kohdistuvat parisuhdetapot: tapahtumaketjut, taustat ja ehkäisy*. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja ; Vuosikerta 2023, Nro 16). Valtioneuvoston kanslia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164731/VNTEAS_2023_16.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- THL (2024a). Lähisuhdeväkivalta. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Haettu: 26.11.2024. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>
- THL (2024b). MARAK - moniammatillinen riskinarviointi. Terveystieteiden tutkimuskeskus. Haettu: 20.1.2024 <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/tyon-tueksi/marak-moniammatillinen-riskinarviointi>
- Tolvanen, M., & Silvennoinen, E. (2023). Selvitys henkisen väkivallan rangaistavuudesta ja vainoamisen oikeuskäytännöstä Suomessa. Oikeusministeriön julkaisu, selvityksiä ja ohjeita 2023:20. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164912>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

ENGLISH SUMMARY

Marianne Mela, Suvi Nipuli, Jarmo Houtsonen, Martta October: Challenges in Domestic Violence Risk Assessment in Police Work

This research examines the challenges of violence in close relationships risk assessment within the Finnish police organization. Interviews were conducted in 2019 with 19 police officers from emergency response, investigation, and multidisciplinary teams in two locations. The interview themes included interventions to violence in close relationships, risk documentation, communication, and perceptions of risk assessment. The results highlight a lack of organizational support: risk assessment is assigned to only a few officers, training is limited, and documenting risk information lacks standardization. The assessments depend on the individual officer's expertise and motivation. Not all victims of DV undergo a risk assessment – only those whose risk level is already been pre-assessed as high. Patrol work prioritizes physical violence, often neglecting other forms of violence, such as psychological abuse. Certain risk factors, such as repeated violence, are sometimes used to justify inaction.

Keywords: Violence in close relationships — policing — risk assessment